

ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ

Сергій Олександрович ГУЛЯР
(до 70-річчя з дня народження)

Доктору медичних наук професору Сергію Олександровичу Гуляру виповнилося 70 років.

С.О. Гуляр народився на Донеччині, навчався лікувальній справі в Донецькому медичному інституті, який закінчив з відзнакою у 1965 р. Працював хірургом і викладачем фізіології у Держинському медичному училищі (1965–1968), далі у Донецькому державному університеті (1968–1973).

Перший вагомий внесок у підводну фізіологію був зроблений С.О. Гуляром у 1966–1970 рр., коли було знайдено фазність адаптації до гіпербарії. Це було здійснено в підводних лабораторіях «Іхтіандр-66–68», які ввійшли до першої десятки світових гіпербаричних споруд і були першими в тогочасному СРСР. У 1971 р. захистив кандидатську дисертацію «Функциональные сдвиги в орга-

низме человека при пребывании в подводных лабораториях на малых глубинах».

Подальша наукова діяльність була пов'язана з Інститутом фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України: 1973–1979 рр. – молодший, старший науковий співробітник лабораторії прикладних проблем, а з 1980 р. – завідувач лабораторії, відділу підводної фізіології, останніми роками – провідний науковий співробітник відділу загальної та молекулярної патофізіології.

Увага С.О. Гуляра була зосереджена на вивченні фізіологічних механізмів адаптації організму людини до екстремальних умов довкілля: підводних, гіпербаричних, морських, гірських, арктичних, антарктичних, радіаційно та хімічно забруднених. Здійснені дослідження у підводних лабораторіях «Чорномор», гіпербаричних комплексах на глибинах до 350 м. Доведена можливість адаптації організму людини до довготривалого перебування в азотно-кисневому середовищі під підвищеним тиском і виявлена залежить тривалості її фаз від барометричного тиску.

С.О. Гуляр розробив методологію та дослідив респіраторні, гемодинамічні, гемічні та біохімічні механізми регуляції транспорту респіраторних газів у організмі під впливом високого тиску штучної атмосфери з азоту, гелію, неону та інших інертних газів. Уперше у світовій практиці занурень охарактеризовані кисневі режими організму акванавтів. Вивчено вплив різноманітних режимів м'язових навантажень у воді. Все це дало змогу розкрити патогенез основних розладів: «інтегральний синдром високого тиску» з нервовою, респіраторною, циркуляційною, обмінною, компресійною та постдекомпресійною складовими. Завдяки цьому розроблені лікувально-профілактичні заходи щодо збереження здоров'я і працездатності, підвищення ефективності та безпеки праці

акванавтів. У 1983 р. С.О. Гуляр захистив докторську дисертацію «Респираторные и гемодинамические механизмы регуляции кислородных режимов организма человека при гипербарии». В 1993 р. йому присвоєно вчене звання професора.

Надалі було виокремлено вплив чинників гіпербарії (підвищена швидкість компресії, гіпероксія, азот, гелій, неон) на розвиток функціональних зрушень дихання, кровообігу та кисневих режимів глибоководників у реальних умовах. Всупереч традиційному підходу до застосування високого вмісту кисню в дихальних газових сумішах, що призводив до розвитку «кисневої» патології, С.О. Гуляром доведена можливість нормоксії дихального середовища та запропоновано новий ефективний метод біологічної корекції парціального тиску кисню в гіпербаричних спорудах, а також нові режими роботи систем життєзабезпечення таких споруд, які згодом було впроваджено в офіційну практику.

На підставі даних, отриманих у модельних (глибини до 450 м) і реальних зануреннях (до 300 м, шельф Баренцова моря), а також унікальних досліджень дихання людини у неоновому середовищі на глибинах, еквівалентних 2500 м (за гелієм) та екстремальній його густині виявлено та описано невідомий раніше респираторний синдром високого опору, провідним феноменом якого є осциляції дихальних потоків у бронхах (1988). Результатом стали монографії: «Организм человека и подводная среда» (1977) та «Транспорт респираторных газов при адаптации человека к гипербарии» (1988), які були першими з акванавтики.

У розробці технології реабілітації здоров'я людини після сатураційних занурень принципово новим внеском С.О. Гуляра була експериментально доведена можливість використання адаптації до високогір'я для пришвидшення реадaptaції після тривалої гіпербарії. На початку 90-х років С.О. Гуляром була розроблена комплексна технологія забезпечення працездатності та безпеки лю-

дини у підводних умовах. Перша апробація була здійснена в умовах Арктики. Її актуальність особливо підвищилася в наші часи, коли видобуток нафти та газу на шельфі для України стає життєво важливим.

З 1996 р. С.О. Гуляр почав дослідження, пов'язані з екологічною, морською та антарктичною медициною. Він очолив напрямок «Антарктична медицина», ставши його першим науковим керівником. І знову підводні наукові занурення, тепер в Антарктиді, в акваторії станції «Академік Вернадський» (1998).

Вивчаючи шляхи антиоксидантного захисту глибоководників, С.О. Гуляр уперше виявив зв'язок між хімічною протиперекисною дією на клітинній мембрані та біофізичним впливом поляризованого світла (1998). Поглиблення досліджень дало змогу розробити фундаментальне підґрунтя застосування БІОПТРОН-поляризованого світла. Зокрема, у творчій співдружності з Ю.П. Лиманським доведено факт рецепції точками акупунктури поляризованих електромагнітних хвиль, що дало можливість запропонувати для практичного використання методику неінвазивної анальгезії. Подальші дослідження призвели до розробки концепції функціональної системи електромагнітної регуляції організму (2000). Такий підхід зробив можливим використання поляризованого світла для лікувального впливу на больові синдроми, корекції розладів імунітету, синдрому електромагнітної депривації. С.О. Гуляром започаткована творча співдружність Інституту фізіології ім. О.О.Богомольця НАН України та Компанії ЦЕПТЕР Інтернаціональ Україна з розробки та впровадження нових медичних технологій. Наслідком такої співпраці є офіційне введення нового напрямку «Електромагнітна медицина» з низкою лікувальних технологій.

Результати досліджень останніх років знайшли відображення у монографіях «Антиоксидантный профиль и долголетие» (1999); «БИОПТРОН-цветотерапия» (1999, 2002); «БИОПТРОН: теория, практика,

перспективы» (наук.ред.,1999); «Боль и БИОПТРОН: лечение болевых синдромов поляризованным светом» (2000, 2004, 2006 зі співавт.); «Введение в медицинские технологии» (2003); «Постоянные магниты и их применение в медицине» (2006, зі співавт.); «Застосування БИОПТРОН-ПАЙЛЕР-світла в медицині» (2006, 2011, зі співавт.); «Антология светотерапии/Anthology of Light Therapy» (2009 зі співавт.); підручники «Алергологія» (2009, зі співавт.), а також «Клінічна та лабораторна імунологія» (2012, зі співавт.).

Залишаючись ентузіастом вивчення впливу на організм людини екстремальних чинників, С.О. Гуляр у 2000–2009 рр. здійснив шість експедицій на копії старослов'яської лодьї, пройшовши нею історичними шляхами «З варяг в греки» та українських козаків на Тамань, Шовковим та Бурштиновим маршрутами. Міжнародні підводні архео-

логічні експедиції з ученими США завершилися відкриттям понад 400 невідомих підводних об'єктів різних епох. Взагалі, маючи за собою близько 150 наукових експедицій, Сергій Олександрович накопичив величезний досвід, який узагальнив у 420 наукових публікаціях, в т.ч. 19 монографіях, в Україні і за кордоном. Він обраний до Американського та Європейського товариств підводної, а також гіпербаричної медицини, Американського національного географічного товариства, академій технологічних наук та інформатики України, до редколегій міжнародних журналів. Він є засновником книжкової серії «Высокие технологии долголетия». Його учні є визнаними фахівцями в Україні та за її межами, а діяльність належно оцінена Президентом, Церквою України та міжнародними фаховими товариствами.

Щиро вітаємо ювіляра, бажаємо йому здоров'я, щастя та успіхів у реалізації творчих задумів.